

EUSKERA IDATZIA

AGOZ ETORRIA

Zenbatetan entzuten dogun, gure izkuntzea zarra ta Europa'n zarrena dala! Eta egia da. Baiña izkuntza idatzi lez atzokoa ta naikoa urria dala ezin ukatu.

Zarrakandik agoz etorria dogu ba euskerea, eta agoz etorria izan arren, antza dagoenez, beste izkuntza batzuk baiño gitxiago aldatuta etorria. Latiñak, esaterako, naikoa ezaguna dogun kondaira onetan, euske-reak baiño askoz aldakuntza geiago izan dau eta ori izkuntza idatzia izan dala.

Onetan be, euskaldunak «berbako» gizonak garala agertzen dogu.

* * *

LENENGO ITZ IDATZIAK

Gaur arte ziur dakigunez, lenengo itz euskaldun idatziak Akitania'n agertu ziran, il-obietako idazkietan.

Ez dira esaldiak, itzak baiño. Esaldiak latiñez dagoz, baiña izenak euskeraz: sembe, inko, belasko, cison, eneko...

Idazki oneik Jesus jaio baiño urte batzuk lenago-koak dira eta urte areitan an euskera berba egiten zala adierazten daukue.

Bi milla urte inguru dira ba gaur irakurri daike- guzan lenengo euskal-itzak idatzi zirala.

* * *

IDAZKARI-ITZAK

Geroago erdi-aroaren barrenean eta eskribauen idazkietan, euskal-izenak ugari agertzen dira, batez be Naparroa-aldean. Onetan oraindiño billaketa-lan aundia dago egiteko.

Era bitako itzak dira batez be: Toki-izenak eta giza-izenak.

Toki-izenak edo toponimoak, saldu-erosietan batez be erabilten ziran eta, naizta agiriak latiñez idatziak izan, edo erroma-antzez, soloen eta eta errien izenak euskeraz idazten ziran, gaur be olantxe egiten da ta.

Giza-izenak eta abizenak edo antroponimoak be ugari agertzen dira olako agirietan.

* * *

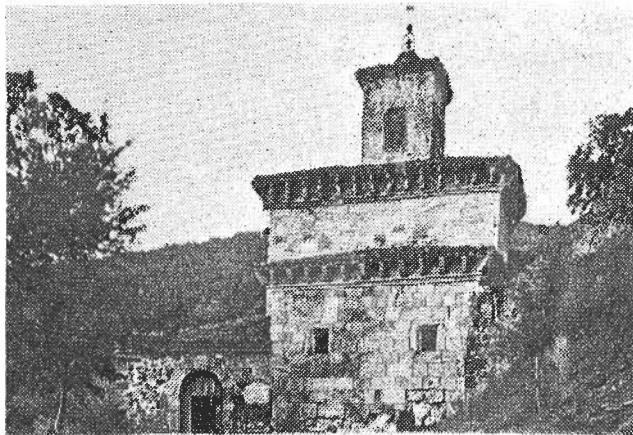
DONEMILIANE'N

Orain egun batzuk dirala eta igande arratsalde baten Donemiliane'ra ostera ariña egin genduan.

Goiko edo Suso lekaidetxea ikertu genduan. Ango barri-emoilleak zeatz eta egokiro azaldu euskuzan. gauzak. Antxe, ain zuzen, idatzi ziran euskeraz lenengo esaldiak. Liburu aundien lerro-artean eta orri-bazte- rretan, latiñezko esaldien esangurea agertzeko euske-raz eta erderaz jarri ebezan esaldi batzuk. Euskaraz bi. Guck ajutu ez dogu eta Ixioki. Esaldi oneik orduko euskeldunentzat argiak ziran, erdereba baiño argia- goak, baiña gutzat ez dira ain argiak.

Millagarren urtean esaldi onein «oroitzapenetan» (?) arri idatzi bat ipiñi eban Euskaltzaindiak Beko edo Yuso lekaidetxean. «Oroitzapenetan» itz ori be ez da izango ulerterreza edo egokia euskaldun jato- rrentzat. Geiagok ulertzekoa ta zuzena izango zan «oroipenez» idatzi ba'eben, baiña emen be jakitunen jakituriak...

* * *

Donemiliane'n Yuso edo Goiko. Lekaide-etxea.
Euskera idatziaren sorlekua

EMERY PICAUD

Gogoangarria da, baita, amabigarren gizaldian Emery Picaud Gotzaiñak itzi euskun iztegitxua. Gero euskaldunak basatiak dirala eta alakoak esango ditu, baiña orduko gure oiturak eta euskerea gogoratzen daukuz eta ongarrri izan jaku.

* * *

ETXEPARE

Euskera idatziaren kondairan garrantzi aundikoa dogu Etxeparre Benaparroa'tarra. Onek 1545'ean lenengo euskal liburu idatzi euskun. Olerki-liburu ederra ta gogoangarria, «Arcipreste de Hita»ren LIBRO DEL BUEN AMOR'en antzera, maite-miñez eta gordinkeriz jantzia.

Etxepare'k ondo daki lenengoa izatearen garrantzia eta orretzaz arrotu be egiten da.

* * *

MIKOLETA TA LARRAMENDI

Euskera basatia zala eta gramatikan sartzeko lakoa be ez zala, esan eta esan ebiltzan gure arerioak.

Eta berandu baiño ez ba'da be, egin ziran lenengo gramatikak, Mikoleta bizkaitarra ta Larramendi gipuzkoarra egille zirala, batez be Larramendi'rena jotan da lenengo gramatika lez: EL IMPOSIBLE VENCIDO edo (gero Orixe aundiak euskeratuko dauan lez) EZIÑA EGIÑA.

* * *

GURE LITERATUA

Arrezkero, euskerea idatzi-maillan zabaldu dan ezkero, izan doguz liburuak, ez beste izkuntza batzu- tako beste, baiño ainbat. Onaindia'k bere zazpi libu- ruetan, lan osoa amaitzen dauanean, agertu dauan lez.

Euskera idatzia zabaltzeak, izkuntza onen bizia luzarokoa izango dala adierazten dau. Izkuntzaren urre-aldia oraindiño etorteko daukagu.

OLAZAR'tar Martin'ek